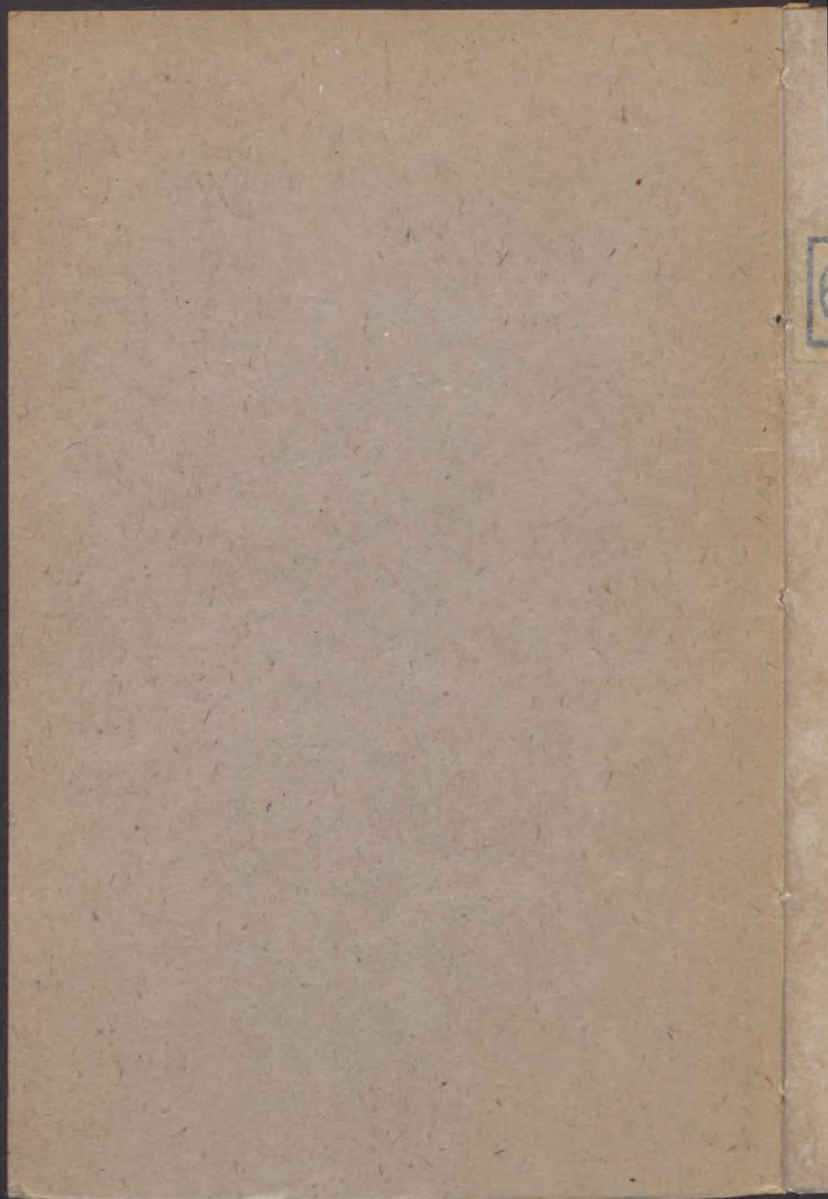

64.105

PANNONHALMI BÉLA:

NAGY KRISTÓF

ÉJSZAKÁI

64-105

MAGVETŐ könyvkereskedés

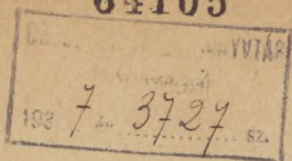
Budapest, VIII., Kistemplom u. 12.

Ára: 12 fillér.

3641

64105

A nyári eső megeredt. Egyhangú pergéssel hullott a tetőre, mely alatt elhelyezkedtünk az illatos szénán.

Odakinn alkonyodott. A fészert nyitott ajtaján át figyeltük a tábor az ő csendességében. A lombdús fák jól eső ingadozással fürdették magukat a langyos, zuhogó esőben. Az est mindjobban magára vont a vidraszürke köntösét, miközben négyesben beszélgettünk, azaz csak beszélgettünk volna, ha Kondor Balázs, a tábor őre magához nem ragadta volna a szót.

Nagyon érdekes volt az, amit elbeszélt. Néha elcsuklott a hangja, néha egy-egy kibuggyant könnycseppet törölt ki szeméből. Amint belemelegedett mondanivalójába, úgy nézett ki, mint egy meggyötört vádlott, aki bírái előtt állva a maga igazát bizonygatja. Hej! szegény Kondor bácsi, de sokat is szenvedett ebben az igazából kifordított világban.

* * *

— Volt házam, földem, meg egy kis pénzem... Volt egy áldott, jó feleségem... Nem voltam én mindig

ilyen szegény, nyomorult, de az a —
jaj, mit is mondjak?

— Csillapodjék Kondor bácsi, hát
ki az, aki úgy kihozta a sodrából?

— Ki az? Hát ki is hozott az en-
gem nem a sodromból, hanem min-
denemből. Szemei kidüledve néztek
arra, amerre a falu feküdt...

Rohanni szeretett volna, hogy a régi
emlékek-szülte keserűségének kielégü-
lést szerezzen. Kondor teljesen eltor-
zult. Percek múlva tudott csak szo-
morú élettörténetének elmondásához
fogni...

Szerették egymást. Boldogan éltek
Kondorék. Az ember munkás keze cso-
dákat művelt. Hatalmas erővel, ügyes-
séggel és szorgalommal látta el a mind-
jobban virágzó gazdaságot. Kondorné
a tisztaság mintaképe, a hű hitvestárs
áldott asszonya volt.

Gyarapodtak, mint olyanok, akiknek
házuk eresze alatt fészket rak a sze-
rencse. Ment is előre a gazdálkodás
szekere, míg egyszer egy oly kátyúba
jutott, amelyből kijutni többé Kondor
gazda nem tudott. Pedig hej, de kö-
zel járt hozzá a segítség... csak be
kellett volna fognia és a kátyúból ki-
rántotta volna Kondor szekerét, hogy
sebes jártában a sarat is leszórta volna
a besározott kerekekről.

Egy napon felkináltak Kondor uram-

nak a hegyoldalban, a Nyulasban vagy 2 hold gyümölcsöst. Meg is vette, nem sokat alkudozott, mert az ára kisebb volt a gyümölcsös értékénél, no meg a pénz is megvolt hiány nélkül — így hát meg is lett a vétel szaporán.

A vétel után nyomban ki is mentek Kondorék az új gyümölcsösbe, hogy most már mint sajátjukat nézhessék kényük, kedvük szerint. Már messziről látták a szép, terebélyes huszonnyolc cseresznyefát, amilyen jófajta az egész tájon nem igen akadt. De láttak Kondorék még egyebet is, mégpedig az új szomszédot, Nagy Kristóf uramat, a falu leggazdagabb polgárát.

Szomszédjuk nem volt a legkíváncsosabb férfiú, öntelt falugazdaga volt, de elvégre majd csak meglesznek; hadd tudja meg hát Nagy Kristóf, hogy ki az új gazda, meg hogy más is gyarapodhat a világban, nemcsak Nagy Kristóf...

— Adjon Isten Kristóf gazda!

— Adjon Isten Balázs öcsém! — morogta emez pipás száján keresztül, amint az egyik cseresznyefa tövében ült. Mi szél hozott ki kettőtöket a hegyre?

— Megnézzük ezt a darab földet — előzte meg az asszony férjeurát.

— Aztán minek? — kérdezte szinte nem jót sejtve Nagy Kristóf.

— Hát az a rendje, hogy megtekintjük az ilyen jószágot, mielőtt eligazítanánk a sorát — szólt Kondor is.

— Nem ér ez a föld öcsém annyit sem, mint ez a pipa, amit itt szívok.

— Dehogynem ér! — szólt indulatosan az asszony, — hát biz' megér az sokkal többet a kend pipájánál!

— Már azt mi jobban értjük, úgy-e Balázs? Az asszony csak a ház körül ért valamit, de a földhöz mi férfiak többet szólhatunk, Kondor öcsém! — Erre fel is tápászkodott ültéből Kristóf, hogy annak, amit most mond, nyomatéka legyen. — Ha mondom, ez a föld nem ér sokat!

— De hát ez a huszonnyolc cseresznyefa? Tizenkétesztendős fák, hátha a jó Isten termést ad jövőre, a hozam fizeti ki a föld árát, — erősítgette az asszony.

— Halljátok, mit mondok, nem tudom, mi legyenek, ha ez a huszonnyolc fa egy szakajtót is termett az idén. Öcsém! Ezek a fák el vannak tán átkozva? Jót mondok nektek, fogadjátok a szavam, meg ne vegyétek ezt a földet, nem jó az másnak, csak vadjárásnak.

— Nem vesszük meg, Kristóf gazda, elfogadjuk a tanácsát, mert már tegnap este ... megvettük.

— Megvettétek? — szólt elképedve

Nagy Kristóf. Látszott arcán a benső vihar, amely ott tombolt keblében. Azután gondolkozott egy kissé és újra megszólalt. — Hát megvettétek? Kár, hogy nem kérdeztek meg, de még nem késő, ha akarjátok, én megveszem azért, hogy rajtatok segítsék, meg azért, hogyha már itt van a szőlőm, hadd legyen arra az útra is kijárásom.

Kristóf a völgyben kanyargó dülőút felé mutatott.

— Nem adjuk! Dehogy adjuk! — szólt Kondor kissé csodálkozva. — Örülök, hogy a jó Isten nekünk adta. Köszönjük, gazduram, szívességét, de egy-két évig csak megpróbáljuk. — Az asszony már beszéd közben ott hagyta az eltorzult arcú Kristófot és a cseresznyefák irányában eltűnt. Kondor Balázs némán kísérte feleségét.

— Isten adta, no majd az ördög meg elviszi, — mormogta utánuk a jó szomszéd.

* * *

Csodálatos szép volt Kondorék gyümölcsöse a következő tavaszon. A huszonnyolc cseresznyefa virágdíszben pompázott. Mindenki, akinek útja a Nyulason vitt keresztül, gyönyörködött a huszonnyolc tündérruhába öltözött fában. Boldogan szemlélték Kondorék, azután ők is, mások is mondogatták:

— Ha a jó Isten nem enged rá csapást, úgy annyi lesz a cseresznye Kondorék fáján, hogy a föld ára bőségesen megtérül.

Mindenki gyönyörködött a virágos fákban, csak a szomszéd gazda, Nagy Kristóf nem tudott örülni.

Egy sötét májusi éjszakában egy ember botorkált a Nyulas felé. Mint kísértet, vagy mint a lopó haladt lassú léptekkel felfelé a hegynek. Valahol Kondorék gyümölcsöse körül egy időre elcsendesült.

Az éjjeli csendben szarvasbikák agancsai verődtek össze, a csattogó zaj visszhangzott az erdős hegyoldalakról. A szokatlan zaj a pitymallat beáltával megszűnt, ugyanakkor a regg' szürkéségében egy férfiú osont tova a járatlanabb utakon. Valamelyik közséi kert lombjai között tűnt el, mielőtt a madarak csicseregve hirdették a napfelkeltét...

* * *

A Nap már magasan járt, amikor reményben gazdag kebellet közeledett Nyulas felé Kondor Balázs. Még csak két hét és a piros ropogós cseresznye jó áron fog elkelní a piacon. Hej, még sem volt igaza Nagy Kristófnak, mert ilyen jól termő fák alig vannak a határban. Nem is mondott igazat, az ördög csalta meg. De ha már akarta,

miért nem vette meg? Persze, mert ingyen akarta. No de jó, hogy így lett, nem kell, hogy minden a gazdag Kristófé legyen...

A fák lombdús koronái feltűntek. Már a pirosló cseresznye is virult a távolból, ... de ... de mi lehet ott a szélső fa törzsén? Kondor Balázs meggyorsította lépteit, miközben szeme a fa törzsét figyelte.

— Jézus, Mária! — kiáltott elszörnyülködve Balázs. A fa törzse egy darabon körös-körül le volt hántva. A gyönyörű, selymesfényű fahéj csatokban csüngött alá a törzsön.

Még nagyobb lett a rémülete a két-ségbeesett embernek, amikor a többi fát is hasonló módon megnyúzva, megsebezve látta.

Delet harangoztak, amikor Kondor Balázst az arramenők aléltan a földön fekvé találták. Üveges szemekkel bámult a fákra és amint azokból a fa nedűje hullott alá, úgy hullatta könnyét a kárvallott Kondor gazda is.

* * *

A faluban ezalatt az elkészített ebéd várta a gazdáját. Kitekintett Kondorné az út felé, de nem látta késedelmes férjét. Valami megmagyarázhatatlan sejtés nyugtalanította lelkét. — Csak nincs valami baj a határban? Eh, hát mi is lehetne? Jégverés nem járt, a

cseresznye még nem olyan érett, hogy azt lopók megdézsmálják... Nincsen, dehogy is lenne baj! — nyugtatta magát az amúgy is szívbeteg asszony.

Végre kinyílt a kapu. Kondor tántorgott be azon felismerhetetlen ábrázattal.

— Az Istenért, kérlek, mi van veled? Mi történt?

Kondor hörgött egyet, azután mint aki mindent tudott volna inkább mondani, de ami ott a hegyen történt az éjjel, hogy is mondja azt el...

— Mi történt? Szólj már! — türelmetlenkedett az asszony.

— Megvert az Úr Isten mind a két kezével. Rám bocsátotta ellenségemet és a nyomorúlt ember mind a huszonnyolc cseresznyefát meghántotta, úgy néz ki a gyümölcsösünk, mintha egy hadsereg pusztította volna el, arra jártában...

Kondorné nem felelt. Mindkét kezével szívéhez kapott, azután a falnak támaszkodva, fehéredő arccal állott egy kis ideig — és azután lassan lerogyott térdeire, végre elterült a földön.

Kondor gazda kiáltozni kezdett. Háborgó lelkéből nem mindennapos mondatok kerültek napvilágra, — bár sohase kerültek volna elő a keservnek beszámíthatatlan mondásai.

A szomszédok már csak egy meghalt asszonyt találtak a földön. Gyenge szíve nem bírta el a hallott hírt. Szegény asszony nem érte meg a Nyulas bőséges cseresznyetermését, az élet furcsa játéka más szerephez juttatta. Három nap mulva a harangok gilinggalangolása közben kísérté ki a falu népe Kondornét utolsó útjára.

* * *

Megélénkült a Nyulas tája. Csendőrök, kíváncsi emberek szörnyülködtek ezen a kegyetlen pusztításon. A legérdekesebb azonban egy szeggel kivert, patkóval ellátott lábnyom volt, amely jól látható módon virult, mint egyetlen bűnjel.

Kinek a lábnyoma? Kondor Balázs azonnal felismerte Nagy Kristóf hatalmas csizmája nyomát. Csendőr hívta Nagy Kristófot a Nyulasba és amikor megnézték csizmataipát, szakasztott mása volt a bűnös nyomnak.

A gonosz szomszéd csendőrszurony között lépdél alá a hegyről. A falubeliek megrendülve nézték ezt a különös látványt, mert a falu legmagasabb, leggazdagabb, — de most a legrosszabb emberét kísérték a csendőrök.

* * *

A nagy pör már hosszú ideig tartott, mert az egyiknek igaza, a másiknak sok pénze volt. Kondor lassan el-

fáradt, Nagy Kristóf nyugodtan védekezett. Kondor Balázs keservében elvesztette nyugalma, nem tudott tárgyilagosan bírálni, higgadtan az események elé nézni.

A perét elvesztette. Vagyonát a per megemésztette. Másé lett a Nyulas. A jó asszony sem vigasztalhatja, azt is elvesztette. Az emberek lassan elkerülték, unták a kárvallott ember panaszt hallgatni. Aztán elhagyta a szerencse, a munkakedv. Néha mintha az esze is fogytán lenne. Hej, szó, ami szó, Kondor Balázs már nem a régi; amit Nagy Kristóf tett vele, azt többé jóvá tenni nem lehet. Elvesztette a csatát. Nagy Kristóf-e, vagy az ördög, — ki tudja? — de az egyik leteperzte, tönkretette Kondor Balázst, az már bizonyos...

* * *

A betegség kelletlen vendég lett Nagy Kristóf házában. Hiába hívtak orvost, hiába a drága patikaszer, nem űzhette ki azt belőle már senki, csak egy, amitől oly nagyon félt, az a nagy ember, — a halál...

Ott ült a szomszédos ház kéményén, jól látta a beteg, el is mondta sokaknak, hogy űzzék el onnan, mit vigyorgó rá olyan kajánul. De nem vállalta senki a halálűzés mesterségét. Aztán éjjel, holdvilágnál leereszkedett a tetőről és bejött a házba, ... be a szo-

bába. Ott állott órákhosszat az ágyánál és ki-kinyújtotta csontkezét, hogy megfogja azzal a beteg kezét. Ilyenkor nagyokat kiáltott a beteg, a halál pedig egyideig békét hagyott neki.

A falu népe suttogva beszélt, amikor a nagy betegről szó esett. Azt mondták egyesek, hogy *Nagy Kristóf éjszakái* rémesek. Amikor a hegyek felől sűvít a szél és rázza a nagy fehér ház ablakait, a beteg üvöltve, mint ordító oroszlán hallatja hatalmas hangját... Ilyenkor a ház bátrabb népe lefogja a beteget, aki a holdfényes, hideg éjben a Nyulas felé akar indulni.

Az utcán járó is hallhat egy-egy kiáltást, amelyek Kondor cseresznyefáiról, a nagy csizma nyomáról, meg egy furcsa per különös történetéről tanúskodnak...

Végre elcsendesedett a nagy szenvedő. A vigyorgó halál utoljára nyújtotta ki csontkezét, megragadta a vergődő, ordító embert és addig szorongatta, míg abból nagy hörögve a lelke ki nem szakadt... A Nyulas táján tombolva táncot járt a dermesztő szél és amint a száradó cseresznyefák galyainak ropogása hallatszott, úgy tetszett, mintha a meghalt szomszéd kóbor lelke még egyszer hadat üzenne Kondor Balázs elárvult fáinak...

Az eső cseppjei még mindig peregtek. Míg a beszéd tartott, az esőcseppek monoton zenéje fenséges melodrámai kíséretként hatott. Künn az eső, benn részvétünk könnye hullott, az illatos szénára . . .

Az éj már ránk borult, de lámpát nem gyújtottunk, jól láttuk az elmondottakban Kondor szomorú életét.

Az erős, ízig-vérig férfi most zokogni kezdett. Nem vigasztaltuk, mert tudtuk, hogy jól esik fájó lelkének a könnyhullatás.

— Most már nem vágyom gazdagság után, de adná az Úr Isten, hogy lelkem teljes békéhez jusson . . . Jó éjszakát . . . Azután megindult a csatagos, füves úton. Egy pár perc múlva eltűnt a fák között. Mi pedig imádkoztunk Kondor Balázs lelki nyugalmaért, amely mindennél kívánatosabb.

Az örvény.

A lakati rév körül, ott ahol a vén fűzfák fürdetik lábukat a parti hullámcsobogásban, áll egy férfi. Azt beszélnek az emberek, hogy minden évben a Nagy Boldog Asszonyról nevezett búcsúkor majdnem naphosszat nézi a folyam közepén forgó örvényt. Vajjon ki ez az ember?

Más vidék lakója: Szill András. Valamikor réges-régen itt a folyam körül lakott, de egyszer aztán úgy eltűnt, hogy hírét sem hallották. El-eljön, de nem a szilványi búcsúra, hanem azért, hogy a lakati komp öreg fűzfái körül álljon naphosszat és nézze a folyam közepén kísérteties lassúsággal forgó örvényt...

A galambősz hajú férfi néha-néha mond valamit, ... valakivel beszélget, akit azonban senki sem lát, csak Szill András, aki az emlékezés nyomán idézett meg valakit a meghaltak világából....

... Béni!... Béni!... Komisz gyerek voltam, ... hej szegény Béni, nem tenném ezt többé, ... de mit tegyek?

* * *

Híres búcsú volt valamikor régen a szilványi búcsú. Messziről jöttek a mulatni vágyók. Ötven esztendeje annak, vagy még annál is több, amikor

Szill András utoljára mulatott a szilványi búcsúban jó pajtásával, Kuruc Bénivel.

A sok jó bor, a tánc, nő, meg a verekezésben a győzelem tudata fékevesztett jókedvet teremtett a men-dei legényekben.

Hajnalodott már, amikor a nótázó fiúk a lakati révhez értek. A tulsó partra igyekezők jóízüket kacagtak a legények, lányok búcsú utáni pajzán tréfáin.

A révész a folyó túloldalán vesztegelt. A búcsúsok türelmetlenül kiáltottak, mire megmozdult a csónak, elhagyva a tulsó partot, megkerülte az örvényt és lassan a kikötő járgányához símult.

A mámoros társaság dulakodva igyekezett a csónak felé a járgányon. A révész megcsóválta a fejét, roszzat sejtett.

— Vigyázzatok emberek! . . Csendesen, nyugodtan üljete, mert ment-sen lsten, hogy kiessen valaki közületek.

— Tudunk úszni — kiáltott Béni — nem baj, ha bele is esünk a vízbe.

— Nem búcsúi borázottan jövőknek való az úzás. Nézzéte azt a fényes foltot! . . . Mindenki arra nézett, amerre a révész mutatott. Az egy veszélyes hely. Sokan vesztették el éle-

tüket, nem hitték el, hogy jobb azt a helyet távolról elkerülni.

A mámoros társaság megcsendesült. A révész figyelmeztető szava hatott. Csak Szill András, meg jó pajtása, Kuruc Béni incselkedett.

Már közel járt a csónak az örvényhez, a révész igyekezett óvatos kormányzással a vészes helyet elkerülni. Szill András nagy hangon erősítgette:

— Ugy-e, Béni, tudunk úszni? Na, Béni, félhet egy mendei fiú a víztől?

Béni is erősítgette, hogy nem félhet egy mendei fiú a víztől, de különösen ő, aki híres úszó!... De a vízbe ugrani és az utat a túlsó partig úszással folytatni, nem volt kedve. Szill András nem hagyott fel incselkedésével, mire Béni lerugta csizmáját, letette a dolmányát, csak a lábravalóját hagyta magán.

A révész erélyesen tiltakozott a vállalkozás ellen. A lányok, meg mások is.

Béni ingadozni kezdett és úgy látzott, mintha mégis a józanabb részt választaná, de amikor Szill András ezt észrevette, egy hirtelen mozdulattal Bényt a folyóba lökte.

— Jajj! András, mit tettél? — kiáltották a többiek.

András váltig hangoztatta: Ne féljetek, Béni tud úszni. Mendei legényt nem kell féltetni...

Béni derekasan hozzáfogott az

úszáshoz. András biztatta, de egyszer csak úgy látszott, mintha ereje fogyna és vészesen közeledne az örvényhez.

A révész látta meg a veszedelmet.

— Na ennek is vége, ... az örvény elnyeli!

András elsápadt, ... kidülledt szemmel nézett a küzdő pajtására.

— Jaj segítség! — András segíts! — Istenem segítsetek! ...

A révész tudta, hogy a mentés lehetetlen, a csónakot az örvénytől el irányította ...

Béni égfelé nyúló keze itt-ott felbukkant még, de azután végleg elnyelte az örvény.

A búcsúsok megdermedt gyászolókká változtak.

Béni holttestét a víz harmadnapra kivetette, aztán eltemették ...

* * *

Szill András minden évben eljön a lakati révhez, órákon át nézi a folyam közepén a fényes foltot, ... az örvényt, amely a vízbe taszított jó pajtását elnyelte ... Ilyenkor hangzik ajkáról a bánatos zokogás: Béni! ... Béni! ... Komisz gyerek voltam, ... nem tenném többé, ... de mit tegyek?

|||
BALTHA-NYOMDA, MEZŐBERÉNY - 737.
|||

